

М.М. Глебов, Д.С. Костяшкін

ЛІСОВА РОСЛИННІСТЬ - ВАЖЛИВИЙ ФАКТОР СТАБІЛІЗАЦІЇ НАВКОЛИШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА

Український ордена "Знак Пошани" науково-дослідний інститут
лісового господарства та агролісомеліорації ім. Г.М. Висоцького

Ключові слова: оптимальна лісистість, ліси зелених зон

Відмічено роль лісової рослинності у оптимізації та забезпечені стабільноті екологічного середовища на основі показника оптимальної лісистості.

На сьогоднішній день спостерігається значна де-стабілізація навколошнього природного середо-вища. У багатьох випадках вона є наслідком безвідповідального антропогенного впливу суспільства. Негативні зміни у природі зумовлені, насамперед, процесами урбанізації, розвитку промисловості та сільськогосподарським освоєнням земель, а саме – значною розораністю. Тому велике значення мають проблеми раціонального використання природних ресурсів і охорони навколошнього середовища, стають актуальними питання оптимізації формування ландшафтів, що забезпечують стійку рівновагу природно-господарських комплексів.

Доведено, що екологічні системи зі значною або переважаючою у ландшафті багаторічною рослинністю, забезпечують динамічну рівновагу усієї екосистеми та здатні необмежено довго підтримувати екологічний потенціал ландшафту. У цьому відношенні дуже значною є роль лісу. Будучи важливою частиною природного комплексу, він виконує стабілізуючу функцію регулювання природних процесів, які проходять у біосфері планети і у складі її атмосфери, компенсуючи негативний вплив господарської діяльності на ландшафт. Підтримуючи рівновагу у природі, ліс, у той же час, продукує деревну і недревевну сировину та створює умови, які необхідні для діяльності окремих галузей господарства, життя та відпочинку населення.

Вважається, що саме лісистість, як співвідношення вкритих лісом земель до загальної площині суши, є показником забезпечення екологічної рівноваги ландшафту. Тому особливого значення набуває питання формування оптимальної лісистості. Згідно Української Енциклопедії Лісівництва [4], оптимальною лісистістю є ступінь записення території, при якому найбільш ефективно використовуються земельні ресурси, формується екологічно стабільне середовище та найбільш повно проявляється весь комплекс корисних властивостей лісу. Параметри оптимальної лісистості можуть бути різni залежно від господарського освоєння території, рельєфу, лісорослинної зони, густоти гідрологічної мережі, типу ґрунтів тощо. Оптимальна лісистість також дозволяє вести господарство, яке вже склалося у регіоні, необмежений час без значних капітальних

вкладень, забезпечувати його адаптацію до природних умов.

Україна – малолісна держава. Її територія вкрита лісовою рослинністю нерівномірно. Ліси сконцентровані переважно у Поліссі та у Карпатах. Порівняно з іншими європейськими країнами Україна відрізняється низьким середнім рівнем лісистості, яка у різних природних зонах має значні відмінності й не досягає оптимального рівня. Вона змінюється від 51,2% (Закарпатська область) до 3,9% (Запорізька область). Фактична лісистість території України складає 15,7% [2], що у сучасних умовах є недостатнім. Згідно розрахунків оптимальна лісистість повинна складати 19–20% [1,5]. Порівняння фактичної лісистості з оптимальним її рівнем свідчить про те, що фактична менша від оптимальної у всіх адміністративних одиницях та по Україні в цілому. У зв'язку з цим актуальними стають питання наближення фактичної лісистості до оптимального її значення з врахуванням регіональних особливостей.

Особливу увагу треба звернути на ліси зеленої зони, які є "легенями" міст. Під впливом антропогенних факторів знижується їх активність, продуктивність, порушується природний склад та структура [3]. В Україні населені пункти різного типу займають близько 10% території, що становить понад 6 млн.га. Тому при формуванні оптимальної лісистості необхідно враховувати стан та динаміку вже існуючих насаджень, особливо тих, що зазнають антропогенного та техногенного впливу. Варто розробити комплекс заходів направлених на підвищення екологічної стійкості лісової рослинності.

Вирішення проблеми формування оптимальної лісистості потребує проведення комплексних досліджень у сучасних умовах, які повинні враховувати стан природного середовища, необхідну кількість лісів різноманітного цільового призначення, шляхи та засоби підвищення лісистості. Формування оптимальної лісистості, яке базується на врахуванні зональних, природних, лісорослинних умов, особливостей рельєфу та економічних факторів сприятиме забезпеченню ефективного використання земельних ресурсів, підвищенню продуктивності, посиленню екологічно-захисних функцій, покращенню якісного складу лісів та збільшити обсяги лісокористування, відповідаючи еко-

логічним і соціально-економічним вимогам суспільства.

ЛІТЕРАТУРА

- Генсирук С.А. Леса Украины/ Под. ред. П.С.Погребняк.- М.: Изд-во Лесная пром., 1975.-280 с.
- Короткий довідник по лісовому фонду України (за матеріалами обліку лісів станом на 1 січня 2002 року).- Ірпінь, 2003.-150с.
- Кузнецова Т.В. Стан та принципи ведення лісового господарства в лісах лісопаркової зони Києва //

Н.Н.Глебов, Д.С.Костяшкін

Лесная растительность - важный фактор стабилизации окружающей среды

Отмечена роль лесной растительности в оптимизации и обеспечении стабильности экологической среды на основе показателя оптимальной лесистости.

Ключевые слова: оптимальная лесистость, леса зеленых зон

N.N.Glebov, D.S.Kostyashkin

The forest vegetation as important factor of stability environment optimisation

The forest vegetation as important factor of stability environment optimisation

The role of forest vegetation in optimization and providing of stability of ecological environment on the basis of index of optimum wooded has been marked.

Key words: optimum wooded, forests of green belts

Відомості про авторів:

Глебов М.М., аспірант відділу дендрології, Український орден "Знак Пошани" науково-дослідний інститут лісового господарства та агролісомеліорації ім.Г.М.Висоцького;

Костяшкін Д.С., м.н.с. відділу дендрології, Український орден "Знак Пошани" науково-дослідний інститут лісового господарства та агролісомеліорації ім.Г.М.Висоцького.

Адреса для листування:

Костяшкін Дмитро Сергійович, 61024, м. Харків, вул. Пушкінська, 86, Український орден "Знак Пошани" науково-дослідний інститут лісового господарства та агролісомеліорації ім.Г.М.Висоцького. Тел.: 8-057-707-80-45.

УДК 615.322:582.685.4+615.014:582.685.4

M.B. Іщенко

ДОСЛІДЖЕННЯ ТЕХНОЛОГІЧНИХ ПАРАМЕТРІВ СИРОВИНІ

РОСЛИН РОДУ ЛИПА *Tilia L.* РОДИНИ ЛИПОВІ *Tiliaceae*

Національний медичний університет ім. О.О.Богомольця

Ключові слова: сировина, суцвіття, липа серцелиста, липа широколиста, технологія, лікарські засоби

Визначено технологічні параметри двох видів сировини - суцвіття л.серцелистої та суцвіття л.широколистої: втрату в масі при висушуванні, вміст екстрактивних речовин, питому, об'ємну та насипну масу сировини, пористість, вільний об'єм шару сировини, питому поверхню часток сировини, плинність, та коефіцієнти поглинання поширеніших та доступних екстрагентів. Отримані результати будуть використані в розробці технології отримання оригінальних лікарських засобів з цих видів сировини.

Рід липа *Tilia L.* родини липові *Tiliaceae* в світовій флорі об'єднує 450 видів рослин [10]. В Україні рід представлений 7 видами: л.сріблястою *T.argentea Desf. ex DC.* (*T.tomentosa auct. non Moench.*), л.американською *T.americana L.*, л.серцелистою *T.cordata Mill.*, л.пухнастостовпчиковою *T.dasytystyla Stew.*, л.європейською *T.euryphaea L.*, л.широколистою *T.platyphylos Scor.* та л.кавказькою *T.caucasica Rupr.* [7] Найпоширенішим видом роду на найбільш популярним в науковій та народній медицині є л.серцелиста. офіційним видом сировини є квітки [1], в народній медицині застосовуються і кора, і деревина, і бруньки, і листя, і плоди, і насіння. Але в літературі є відомості щодо біологічної активності 9 видів роду липа [3]. В світі розширення сировинної бази та раціональ-

ного використання фіторесурсів нашу увагу привернув дикорослий та широко культивуємий представник роду – л.широколиста, яка досить популярна в фітодизайні міст та приміських місцевостей, легко відтворюється. Суцвіття л.широколистої використовуються аналогічно суцвіттям л.серцелистої та мають антисептичну, в'яжучу, жарознижуючу, кардіотонічну, спазмолітичну, потогінну дію та застосовуються при ангінах, цистоуретритах, нефритах, цукровому діабеті тощо [6,8]. В нашій країні препарати з цих видів сировини не випускаються.

В той час розробка технологій отримання препаратів з рослинної сировини полягає в дослідженні динаміки вилучення та визначені виходу діючих речовин в процесі екстрагування сировини, залежить від